

dr hab. Anna Organiściak-Krzykowska, prof. UWM

Olsztyn, 25. 07. 2023 r.

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

Wydział Nauk Ekonomicznych,

Olsztyn, ul. Oczapowskiego 4,

anna.krzykowska@uwm.edu.pl

tel. 89 523 34 86, 605 588 987

Recenzja pracy doktorskiej

mgr Jagody Przybysz pt. *Cudzoziemcy na łódzkim rynku pracy*

przygotowanej pod kierunkiem naukowym

prof. dr hab. Jolanty Grotowskiej-Leder

Niniejsza recenzja została sporządzona zgodnie z warunkami określonymi w art. 13 ust. 1 ustawy z 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. z 2016 r. poz. 882 i 1311 ze zm.), art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę -Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz. U. z 30 sierpnia 2018 r. poz. 1669).

W art.13 ust. 1 ustawy z 14 marca 2003 r. stwierdza się, że „ Rozprawa doktorska, przygotowana pod opieką promotora, powinna stanowić oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub artystycznego oraz wykazywać ogólną wiedzę kandydata w danej dyscyplinie naukowej lub artystycznej”.

W art. 179 ust. 2 ustawy z dnia 3 lipca 2018 r. Przepisy wprowadzające ustawę -Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce stwierdza się, że „ W okresie od dnia wejścia w życie ustawy, o której mowa w art. 1, do dnia 30 kwietnia 2019 r. przewody doktorskie, postępowania habilitacyjne i postępowanie o nadanie tytułu profesora wszczyna się na podstawie przepisów dotychczasowych”.

1. Temat rozprawy i uzasadnienie jego wyboru

W pracy doktorskiej mgr **Jagody Przybysz** został podjęty problem uwarunkowań sytuacji imigrantów na lokalnym rynku pracy w Polsce (dokładniej: chodzi o łódzki rynek pracy).

Biorąc pod uwagę zjawisko kurczących się zasobów pracy w Polsce (rozpoczęte w przeszłości i prognozowane na przyszłość) warto podejmować próbę rozpoznania roli cudzoziemców, którzy mogliby odegrać pozytywną rolę z punktu widzenia uzupełnienia rozmiarów podaży pracy w Polsce. Wg BAEL w latach 2010-2020 nastąpił spadek liczby osób aktywnych zawodowo o **923 tys.** osób z 17 724 000 w roku 2010 do 16 801 000 w roku 2020. Jednocześnie towarzyszył mu wzrost tzw. *utraconych zasobów pracy* spowodowanych migracjami na stałe i migracjami czasowymi o około 161 320 osób¹. To wyjątkowo niekorzystna sytuacja na rynku pracy w Polsce skutkująca niedoborami pracowników w różnych sektorach. Dotyczy to np. ochrony zdrowia, edukacji, przemysłu i innych sektorów.

Powstaje zatem pytanie, jakie będą przyszłe rozmiary podaży pracy w Polsce? Należy podkreślić, że na jej wielkość będą miały wpływ procesy demograficzne, które od 2014 roku wykazują bardzo niekorzystne tendencje². Otóż w roku 2013 około 63% ludności Polski stanowiły osoby w wieku produkcyjnym. Wg prognoz GUS przewiduje się, że w roku 2050 zasoby pracy będą stanowić 56% populacji, a udział osób w wieku poprodukcyjnym będzie dwukrotnie wyższy od udziału osób w wieku przedprodukcyjnym³. Przyczyn tej sytuacji upatruje się w spadku liczby kobiet w wieku prokreacji, spadku liczby urodzeń, wydłużaniu trwania życia ludzkiego a także migracji⁴. Podobny charakter mają prognozy o tym samym zakresie czasowym wykonane przez Eurostat⁵ i ONZ⁶. Na podstawie prognoz Eurostatu i ONZ uważa się, że w wyniku zmian demograficznych oraz przewidywanych migracji następować będzie stopniowe zmniejszanie się liczby ludności Polski do poziomu około 34 mln osób. To oznacza, że w stosunku do roku 2020, w którym liczba ludności Polski wynosiła 38 265 tys. osób, obniżenie liczby ludności w roku 2050 wyniesie 4,3 mln. Tym samym, zakładając że inne czynniki pozostaną stałe, zmniejszeniu ulegną potencjalne i faktyczne rozmiary zasobów pracy⁷.

Biorąc pod uwagę powyższe, badanie sytuacji cudzoziemców na rynku pracy w Polsce, a także ich integracja lub wykluczenie w kraju przyjmującym, w pełni wydaje się

¹ A. Organisciak-Krzykowska, *Migracje międzynarodowe w Polsce. Tendencje, uwarunkowania i konsekwencje*, Wyd. UWM, Olsztyn 2023.

² *Prognoza ludności na lata 2014-2050*, 2014, GUS, Warszawa

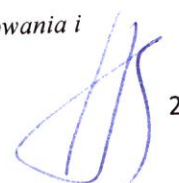
³ Tamże.

⁴ Tamże.

⁵ Europop2013 <http://epp.eurostat.ec.europa.eu>.

⁶ World Population Prospects. The 2012 revision. <http://esa.un.org/unpd/wpp/index.htm>.

⁷ A. Organisciak-Krzykowska, 2023, *Migracje międzynarodowe w Polsce. Tendencje, uwarunkowania i konsekwencje*, Wyd. UWM, Olsztyn.

uzasadnione. Jest to bowiem problem istotny z punktu widzenia polskiego rynku pracy i rozmiarów podaży pracy na tym rynku.

Powyższy problem można także uznać za oryginalny. Mimo, że w Polsce badania nad migracjami w perspektywie lokalnej były prowadzone (np. w województwie opolskim przez S. Kubiciel-Lodzińską)⁸, to jednak rozpoznanie powyższego zjawiska na terenie stolicy województwa łódzkiego wydaje się bardzo ważne. Podjęty problem badawczy jest zatem oryginalny, dotyczy zatrudnienia, integracji/wykluczenia cudzoziemców na łódzkim rynku pracy. Autorka dysertacji dokonała właściwego określenia problemu badawczego i tematu swojej pracy doktorskiej oraz w sposób poprawny go uzasadniła.

Ustalony temat rozprawy ma ważne znaczenie poznawcze zwłaszcza w obszarze badań lokalnego rynku pracy oraz zasobów pracy na tym rynku w Polsce. Może również mieć znaczenie praktyczne dla wyznaczania kierunków zmian w przyszłej polityce rynku pracy skierowanej do cudzoziemców mogących stanowić dodatkowe zasoby pracy w Polsce.

2. Ocena poprawności i kompletności celów oraz hipotez badawczych

W rozprawie określono *cel główny* pracy. Został on sformułowany we Wstępie (s. 9) i brzmi następująco: „*Celem niniejszej pracy jest analiza funkcjonowania imigrantów na rynku pracy jako kategorii szczególnej w kontekście zwiększającej się otwartości polskiego rynku pracy, doświadczającej wykluczenia społecznego w kraju przyjmującym*”.

Cel główny pracy został wzmocniony celami szczegółowymi, tj.:

- analiza polskich regulacji prawnych odnoszących się do zatrudnienia cudzoziemców;
- analiza łódzkiego rynku pracy dla cudzoziemców dotycząca potencjalnych możliwości ich zatrudnienia;
- ustalenia skali i dynamiki pracujących w Łodzi cudzoziemców;
- ustalenie motywów decyzji o migracji do Polski i okolicznościach wyboru Łodzi jako miejsca pobytu przez pracujących cudzoziemców;

⁸ S. Kubiciel-Lodzińska, 2012, *Imigracja zarobkowa do województwa opolskiego. Skala, warunki i perspektywy*, Studia i Monografie, z. 302, Wyd. Politechniki Opolskiej, Opole.

-analiza sytuacji rodzinnej, zawodowej i materialnej cudzoziemców;

-ustalenie obszarów ich integracji/wykluczenia oraz ich planów na przyszłość dotyczących pracy, rodziny, miejsca pobytu.

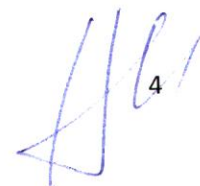
Nieco skomplikowana wydaje się redakcja celu głównego. Lepszym rozwiązaniem byłoby użycie sformułowania *ocena lub analiza i ocena* (a nie analiza), bowiem sama analiza nie jest celem lecz narzędziem do oceny sytuacji... czyli tego, co chcemy osiągnąć w pracy.

Na podstawie lektury dysertacji można przyjąć, że w pracy podjęto się identyfikacji i oceny sytuacji szczególnej grupy osób na rynku pracy w Polsce, którą tworzą cudzoziemcy.

Wydaje się, że *cel główny pracy* mógłby brzmieć następująco: ***Celem niniejszej pracy jest ocena sytuacji imigrantów (lub cudzoziemców) na lokalnym rynku pracy w kontekście ich integracji/wykluczenia społecznego w kraju przyjmującym.***

W pracy Doktorantka przyjęła założenie dotyczące sytuacji imigrantów w Łodzi, które pełni rolę hipotezy badawczej. Jest to następujące zdanie: „Konceptualizując badania przyjęto, że imigranci pracujący w Łodzi są w różnym stopniu zintegrowani ze społeczeństwem przyjmującym [...] od braku zainteresowania integracją do pełnego zainteresowania – oraz, że doświadczają różnych przejawów wykluczenia społecznego [...]”. Dalej Doktorantka pisze: „a procesy te różnicują: kraj pochodzenia, pozycja na rynku pracy, poziom znajomości języka polskiego, posiadanie polskiego partnera/współmałżonka”. Ponadto przyjęto hipotezy pomocnicze (s. 104), dotyczące oceny sytuacji imigrantów na łódzkim rynku pracy z punktu widzenia ich integracji lub wykluczenia, a mianowicie:

1. Cudzoziemcy pracujący w pierwotnym segmencie rynku pracy integrują się ze społeczeństwem przyjmującym [...].
2. Znaczna część cudzoziemców pracuje poniżej posiadanych kwalifikacji zawodowych ze względu na brak znajomości języka polskiego.
3. Czynnikiem integracji cudzoziemców jest dostęp do rynku pracy i komunikacja w języku angielskim.
4. Wykluczenie społeczne jest [...] procesem doświadczanym częściej przez cudzoziemców pracujących na wtórnym rynku pracy [...].
5. Dostęp do rynku pracy, poprawa warunków życia [...], możliwość awansu zawodowego są ważnymi motywami decyzji migracyjnych [...].

4

Lektura rozprawy obejmującej 240 stron pozwala stwierdzić, że cel główny i cele szczegółowe zostały w niej podjęte i zrealizowane. Zidentyfikowano bowiem, zarówno w sensie teoretycznym jak i empirycznym, specyfikę i determinanty aktualnych problemów, na które napotykać cudzoziemcy na łódzkim rynku pracy. W wyniku podjętych badań zweryfikowana została hipoteza badawcza mówiąca o determinantach i różnym stopniu integracji badanych.

Do realizacji celu pracy podjęte zostały zarówno badania dotychczasowej wiedzy na temat sytuacji cudzoziemców na rynku pracy w Polsce oparte na analizie literatury przedmiotu, jak i podjęte własne badania empiryczne o charakterze ilościowym (w węższym zakresie) jak i jakościowym (w szerokim zakresie).

3. Ocena poprawności struktury rozprawy

Praca doktorska mgr **Jagody Przybysz** jest stosunkowo obszernym opracowaniem naukowym obejmującym 316 stron. Składa się ze spisu treści, wstępu, dziewięciu rozdziałów, zakończenia i wniosków, bibliografii, wykazu rysunków i wykazu tabel oraz załączników. Ma charakter teoretyczno-empiryczny. Pierwsze trzy rozdziały mające charakter teoretyczny poświęcone są trzem zagadnieniom, tj.: migracjom, rynkowi pracy i wykluczeniu społecznemu. Każdy z tych rozdziałów zawiera ważne i wyczerpujące rozważania o charakterze pojęciowo-teoretycznym odnoszące się do istoty omawianego zjawiska, jego ujęć teoretycznych oraz specyficznych problemów związanych z tym zjawiskiem. Kolejny czwarty rozdział zawiera omówienie metodologicznych podstaw analiz prowadzonych w pracy. Zawiera informacje dotyczące problematyki i celu badań, teoretycznego osadzenia analiz empirycznych oraz omówienie całej procedury badawczej, w tym metody i techniki badań, zasady doboru próby i realizacji badań oraz charakterystykę próby badawczej. Zatem przedstawiono tu krok po kroku opracowaną procedurę badawczą.

Kolejne pięć rozdziałów pracy (od piątego do dziewiątego) obejmuje szczegółowe omówienie wyników autorskich badań jakościowych i ilościowych odnoszących się do oceny sytuacji cudzoziemców na lokalnym (łódzkim) rynku pracy. W zakończeniu rozprawy dokonano syntetycznego zestawienia wniosków wypływających z dokonanych analiz i rekomendacji.

Pracę podsumowano podkreślając w zakończeniu, że został osiągnięty cel pracy. Zidentyfikowano bowiem strategie funkcjonowania imigrantów na łódzkim rynku pracy: np.

praca w zawodzie, rozwój zawodowy poprzez awans, praca poniżej kwalifikacji. Czynnikiem przyciągającym cudzoziemców na łódzki rynek pracy były: konkurencyjne wynagrodzenia, zabezpieczenie mieszkania i transportu do pracy czy kart medycznych lub sportowych. Czynnikiem wypychającym cudzoziemców z łódzkiego rynku pracy w opinii pracodawców były zbyt długi okres oczekiwania na zezwolenie na pracę czy konieczność wykazania braku polskich pracowników na dane stanowisko.

Zweryfikowane zostały także hipoteza główna i hipotezy szczegółowe. Cudzoziemcy pracujący w Łodzi są w różnym stopniu zintegrowani ze społeczeństwem, od niezintegrowanych, niezainteresowanych integracją, integrujących się i zintegrowanych. Ważnym czynnikiem integracji jest praca w firmie międzynarodowej funkcjonującej w Łodzi, posiadanie własnego mieszkania, znajomość języka polskiego lub dwu innych języków, np. angielski i francuski. Motywacjami, które warunkowały decyzje imigracyjne miały charakter edukacyjny, zarobkowy lub rodzinny.

Struktura pracy jest zatem właściwa, spójna wewnętrznie i odpowiadająca standardom opracowania naukowego. Rozpoczyna się od przeglądu teoretycznych podstaw problemu badawczego, przedstawienia istoty założeń metodologicznych do prezentacji wyników własnych badań empirycznych. Kolejność rozdziałów oraz proporcje między nimi są prawidłowe. Tak pomyślany i spójny układ rozdziałów w pracy jest mocną stroną rozprawy.

4. Ocena wiedzy teoretycznej w zakresie dyscypliny i zastosowanej literatury przedmiotu

Autorka pisze w swojej rozprawie, że *„Wielość definicji[...] zjawiska [migracji-przypis red.] jest pochodną koncepcji teoretycznych formułowanych w ramach dyscyplin, które mają w polu zainteresowania problematykę przemieszczeń człowieka (s.14). Najbardziej zainteresowanymi są: demografia, geografia, ekonomia i socjologia. Dalej Doktorantka podaje że: „W literaturze przedmiotu podkreśla się powszechnie wielowymiarowość tego zjawiska powodowaną jego złożonością [...] co skutkuje stosowaniem różnych ram teoretycznych dla wyjaśniania przepływów ludności w przestrzeni (s.14). W związku z tym analiza sytuacji cudzoziemców na rynku pracy Łodzi prowadzona z perspektywy **socjologii** wymagała podejścia interdyscyplinarnego z wykorzystaniem dorobku teoretycznego *ekonomii*, zwłaszcza koncepcji teoretycznych odnoszących się to teorii rynku pracy oraz *prawa* uwzględniając obowiązujące w Polsce regulacje prawne umożliwiające zatrudnianie cudzoziemców. Autorka rozprawy wykazała się stosowną wiedzą teoretyczną w zakresie dyscypliny socjologia i nauk*

pokrewnych. Świadczy o tym przegląd koncepcji teoretycznych dotyczących migracji zawarty w pierwszych trzech rozdziałach dysertacji oraz obszerna bibliografia (457 polskich i zagranicznych pozycji literaturowych).

Tym samym warto podkreślić, że Doktorantka dokonała poprawnego doboru szczegółowo określonych ram teoretycznych rozprawy i w dysertacji wykazała konsekwencję w ich wykorzystaniu. Powyższy dobór pozwolił na pełniejszą ocenę sytuacji analizowanej grupy badawczej.

Należy ponadto podkreślić, że Doktorantka także trafnie dokonała wyboru i poprawnie sformułowała temat rozprawy doktorskiej oraz poprawnie go uzasadniła. Posłużyły temu właściwie wykorzystane:

- literatura przedmiotu mająca interdyscyplinarny charakter obejmująca 457 pozycji ,
- akty prawne stanowiące 34 pozycje.

Zarówno rozdziały teoretyczne, rozdziały zawierające omówienie wyników badań własnych jak i bibliografia przygotowane zostały poprawnie z właściwym, wyczerpującym wykorzystaniem literatury przedmiotu.

5. Ocena formalnej strony pracy

Praca doktorska mgr Jagody Przybysz została przygotowana bardzo dobrze pod względem formalnym. Napisana jest poprawnym językiem z bardzo rzadko zdarzającymi się potknięciami natury redakcyjnej. Doktorantka opanowała technikę pisania pracy naukowej, zarówno z punktu widzenia redakcji tekstu rozprawy jak i stosowania odwołań, sporządzania tabel (23 zawarte w pracy - niektóre z nich bardzo obszerne) i rysunków (25 zawartych w pracy). Praca doktorska mgr Jagody Przybysz zawiera także obszerną, prawidłowo przygotowaną bibliografię.

6. Ocena znajomości metodologii badań oraz przyjętych i zastosowanych metod badawczych

Przedmiotem badań, które stanowiły empiryczną podstawę dysertacji było funkcjonowanie cudzoziemców na łódzkim rynku pracy w kontekście ich zintegrowania ze środowiskiem społecznym i/lub wykluczeniem z tego środowiska. Rozpoznaniu sytuacji cudzoziemców posłużyły analizy dotyczące:

- formalnych i praktycznych aspektów zatrudnienia cudzoziemców (regulacje prawne, zapotrzebowanie na pracowników cudzoziemskich) zarówno stanowiące ramy teoretyczne analizy jak i regulacje prawne pozwalające na zatrudnianie cudzoziemców w Polsce s.97-104);
- rozmiarów zatrudnienia cudzoziemców (s. 113-121, 146-151, 158-162), s.196-208));
- mikrostrukturalnej charakterystyki funkcjonowania cudzoziemców na łódzkim rynku pracy.

W związku z w/w zakresem analiz i celem głównym pracy Doktorantka zbudowała szeroki katalog celów szczegółowych, które zostały osiągnięte/zrealizowane w pracy. Dotyczyły one identyfikacji regulacji prawnych zatrudniania cudzoziemców, analizy łódzkiego rynku pracy dla cudzoziemców, ustalenie rozmiarów zatrudnienia cudzoziemców w Łodzi, rozpoznanie motywów decyzji migracyjnych cudzoziemców, analiza ich sytuacji rodzinnej, zawodowej i materialnej, ustalenie obszarów integracji/wykluczenia cudzoziemców pracujących w Łodzi oraz rozpoznanie ich planów na przyszłość.

Podjęte badania empiryczne miały charakter jakościowy i zostały oparte na wywiadach z pracodawcami (**2 takie wywiady zostały przeprowadzone**), wywiadach z przedstawicielami rynku pracy i wywiadach z cudzoziemcami (**45 wywiadów**).

Cały proces badawczy odbywał się w trzech etapach:

I etap obejmował opracowanie metodyki badawczej,

II etap był przeznaczony na realizację badań, która obejmowała przeprowadzenie 45 indywidualnych wywiadów pogłębionych z cudzoziemcami (IDI) i dwóch zogniskowanych wywiadów grupowych z pracodawcami (FGI),

III etap był poświęcony analizie zebranych danych.

Należy podkreślić, że Doktorantka szczegółowo omówiła istotę zastosowanych metod i technik badawczych w swojej dysertacji. Tym samym wykazała się znajomością metodologii badań stosowanych na gruncie socjologii. Ponadto Doktorantka w swojej dysertacji prawidłowo dobrała, zastosowała i zinterpretowała wykorzystane metody i techniki badań empirycznych.

Pewien niedosyt budzą tylko dwa *zogniskowane wywiady grupowe pracodawców zatrudniających cudzoziemców* (FGI). Można się zastanawiać, czy ich opinie są reprezentatywne dla wszystkich pracodawców w Łodzi zatrudniających pracowników cudzoziemskich. Wydaje się, że możliwe było uzyskanie zgody na wywiad większej liczby pracodawców. Pewnym sposobem na to jest podejmowanie bezpośredniego kontaktu z pracodawcami zatrudniającymi cudzoziemców i podjęcie telefonicznego wywiadu realizowanego metodą CATI (*Computer Assisted Telephone Interview*). Są jeszcze inne

możliwości badań tego typu⁹. Warunkiem jest opracowany scenariusz (czy kwestionariusz) wywiadu, dobór przedsiębiorstw i branż, w których często zatrudniani są cudzoziemcy.

Powyższa wątpliwość ma charakter uwagi, która nie podważa mojej pozytywnej oceny całej pracy doktorskiej.

7. Ocena znajomości źródeł literaturowych i empirycznych

Należy podkreślić bardzo dobrą znajomość, właściwy dobór i profesjonalną interpretację zarówno źródeł o charakterze literaturowym jak i źródeł empirycznych wykorzystanych w ocenianej pracy doktorskiej.

8. Ocena umiejętności poprawnego i przekonującego przedstawienia wyników badań

Należy podkreślić, że Doktorantka wykazała się umiejętnością analizy wypowiedzi zawartej w wywiadach ale także znakomicie poradziła sobie z syntezą informacji wynikającej z wywiadów przeprowadzonych zarówno z pracownikami cudzoziemskimi jak i pracodawcami zatrudniającymi takich pracowników. Szczególnie ważna wydaje się umiejętność syntezy i oceny sytuacji, która została dokonana na podstawie wyników badań jakościowych. Na przykład w analizie integracji/wykluczenia cudzoziemców Doktorantka określiła stosowne rodzaje/poziomy integracji/wykluczenia i określone warunki, które pozwalają na zakwalifikowanie cudzoziemca do konkretnej kategorii osób zintegrowanych lub wykluczonych. Można powiedzieć tu o stworzeniu swoistego układu warunków kwalifikujących cudzoziemca do określonej grupy osób z punktu widzenia poziomu integracji lub wykluczenia. To bardzo cenna umiejętność.

Należy więc podkreślić, że Doktorantka wykazała się bardzo dobrym przygotowaniem do prowadzenia analizy i syntezy w badaniach empirycznych i tym samym posiadała zdolność do samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

9. Ocena pracy, jej walory i elementy dyskusyjne

⁹ Na Wydziale Nauk Ekonomicznych UWM w Olsztynie dwukrotnie były prowadzone własne badania empiryczne nad popytem na pracę cudzoziemców. W pierwszym przypadku (Grant NCN) zbadano 250 przedsiębiorców zatrudniających cudzoziemców w pięciu województwach Polski wschodniej. Zob. A. Organiściak-Krzykowska, M. Piotrowski, 2013, *Badania popytu na pracę cudzoziemców w Polsce wschodniej*, w: *Popyt na pracę cudzoziemców*, red. A. Organiściak-Krzykowska, M. Piotrowski i in., Wyd. UWM, Olsztyn. W drugim przypadku badanie objęło około 800 przedsiębiorstw w Polsce. Zob. M. Piotrowski, 2020, *Popyt na pracę cudzoziemców w Polsce. Perspektywa teoretyczna i empiryczna*, Wyd. UWM, Olsztyn. W obu przypadkach były to przedsiębiorstwa z tylko jednej branży.

Dokonując generalnej oceny pracy doktorskiej **mgr Jagody Przybysz** uwzględniające wszystkie uwagi chciałabym podkreślić, że spełnia ona standardy naukowe stawiane rozprawom doktorskim. Najważniejsze walory przedłożonej rozprawy przedstawiam poniżej.

W rozprawie podjęto ważny i aktualny problem zarówno z poznawczego jak i praktycznego punktu widzenia, który stanowi przedmiot ciągłego zainteresowania i dyskusji zarówno w Polsce jak i innych krajach. Jest to problem zatrudnienia cudzoziemców i ich integracji/wykluczenia w państwie przyjmującym. Zidentyfikowane zostały strategie funkcjonowania imigrantów na łódzkim rynku pracy i tym samym Autorka rozprawy zrealizowała cel pracy, którym było wskazanie aktualnych problemów i wyzwań jakie stawia cudzoziemcom łódzki rynek pracy. Zweryfikowane zostały także hipoteza główna i hipotezy szczegółowe. Cudzoziemcy pracujący w Łodzi są w różnym stopniu zintegrowani ze społeczeństwem, od niezintegrowanych, niezainteresowanych integracją, integrujących się i zintegrowanych.

Niezwykle cenne wydają się ponadto sformułowane przez Autorkę dysertacji rekomendacje dotyczące ciągłego monitorowania sytuacji cudzoziemców na łódzkim rynku pracy, co w sytuacji prognoz dotyczących kurczenia się zasobów pracy wydaje się bardzo ważne.

Doktorantka, przygotowując rozprawę na temat sytuacji cudzoziemców na łódzkim rynku pracy, włączyła się do dyskusji na temat czynników mających istotny wpływ na sytuację tej grupy pracowników w Polsce. Najbardziej wartościową częścią rozprawy są wyniki badań empirycznych weryfikujące hipotezę główną i hipotezy pomocnicze. Uzyskane w rozprawie wyniki poszerzają niewątpliwie dotychczasową wiedzę o uwarunkowaniach decyzji migracyjnych cudzoziemców w Polsce, ich sytuacji na rynku pracy oraz integracji bądź wykluczeniu ze społeczeństwa.

Na tle ocenianej pracy rodzą się pytania:

Jakie widzi Autorka dysertacji niezbędne kierunki zmian w przyszłej polityce rynku pracy skierowanej do cudzoziemców mogących stanowić dodatkowe zasoby pracy w Polsce?

Jakie działania na rzecz integracji pracowników cudzoziemskich podejmuje się w innych państwach?

Konkluzja końcowa

Biorąc pod uwagę przedstawione oceny i stwierdzenia, pragnę w konkluzji stwierdzić, że przedstawiona do recenzji praca doktorska **mgr Jagody Przybysz** jest udanym przedsięwzięciem naukowym, w której Autorka podejmując ważny i ciekawy temat badawczy, wykazała umiejętność analizy naukowej i z powodzeniem zrealizowała swoje zamierzenie badawcze. Przedłożona rozprawa stanowi oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, dotychczas niewystarczająco rozpoznanego, dotyczącego sytuacji cudzoziemców na łódzkim rynku pracy. Mgr **Jagoda Przybysz** wykazała w pracy dobry poziom wiedzy teoretycznej w dyscyplinie: **socjologia** i potwierdziła umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej.

Podsumowując stwierdzam, że przedłożona rozprawa doktorska mgr **Jagody Przybysz** spełnia obowiązujące wymagania prawne stawiane rozprawom doktorskim. Na tej podstawie przedstawiam następujące wnioski:

- o dopuszczenie **mgr Jagody Przybysz** do publicznej obrony przedłożonej rozprawy,
- popieram wniosek o nadanie **mgr Jagodzie Przybysz** stopnia naukowego doktora w dyscyplinie nauk **socjologicznych**.

Olsztyn, 25. 07. 2023 r.

dr hab. Anna Organiściak-Krzykowska, prof. UWM

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski

Wydział Nauk Ekonomicznych

